

Олеся ДроздовськаORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6687-4518>кандидатка філологічних наук, старша наукова співробітниця
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
olesyadroz@gmail.com

УДК 070.481(=161.2)(438-25)“1990/1993“:655.06(=161.2)

**РУБРИКА «УКРАЇНКА В ПОЛЬСЬКІЙ ПРЕСІ» У
ГАЗЕТІ «НАШЕ СЛОВО» (Варшава, 1990–1993 рр.)
ЯК ПЛАТФОРМА УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО
МЕДІА ДІАЛОГУ**

DOI 10.37222/2786-7552-2023-2-6

Аналізується зміст рубрики «Українка в польській пресі», яка функціонувала у варшавській газеті «Наше Слово» (виходить від 1956 р. донині). Увагу акцентовано на матеріалах, які публікувалися упродовж 1990–1993 рр. Зацікавленість зазначеним періодом обумовлюється тим, що у той час відбувався перехід України і Польщі на демократичну модель суспільних відносин та звільнення медіапростору обох країн від жорсткого контролю з боку тоталітарної радянської системи. У той період Україна та Польща виходили на новий етап комунікації, порушували важкі для обох народів теми і проблеми та шукали шляхів виходу із складних ситуацій. Вивчення цього досвіду є цінним, адже дозволяє нинішньому поколінню не повторювати помилок минулого, протистояти провокаціям та маніпуляціям. На основі проведеного аналізу встановлено, що головна увага матеріалів рубрики зосереджена на різних аспектах українсько-польських відносин. Визначено основні проблемні напрями цих публікацій: 1) об'єктивне висвітлення подій другої половини 1940-х рр. в історії обох народів; 2) права українців як представників національної меншини у Польщі; 3) співпраця між українцями і поляками у політичній, науковій, культурній площинах та роль медіа у цьому професії; 4) польські ЗМІ про відновлення державної незалежності України й українсько-російські відносини. Наголошено, що головним завданням рубрики було не лише інформування реципієнтів про зацікавленість польських

медіаресурсів українцями й Україною, а й донесення до читачів різнополярних позицій польських журналістів, публіцистів, громадсько-політичних, культурних діячів. З'ясовано ступінь вивченості проблеми й відзначено, що у пропонованому нами контексті зміст газети «Наше Слово» не розглядався. Оформлено висновки та визначено перспективи. Зокрема, відзначено, що дотепер не здійснено комплексного наукового опрацювання газети «Наше Слово». Це відкриває широке поле для дослідницької діяльності щодо вивчення історії цього видання, його функцій, структури та контенту, місця та ролі у збереженні національної ідентичності українців у Польщі як джерела інформації про різні соціокультурні, політичні тощо процеси.

Ключові слова: газета «Наше Слово», рубрика «Україніка в польській пресі», преса, медіадіалог, українсько-польські відносини, роль друкованих засобів масової інформації.

Постановка проблеми. Друковані засоби масової інформації, зокрема преса, є не лише дієвим інструментом для фіксування суспільно значущих подій, соціокультурних процесів та інформування про них широкої аудиторії. Вони, як й інші види журналістики, працюють із масовою свідомістю та є однією з тих платформ, які сприяють презентації публіцистичного, журналістського переосмислення фактів, подій, проблем, ширенню ідей, цінностей, позицій, забезпечують комунікацію, взаємопроникнення усіх сфер життя суспільства й мимохіть залучають до діалогу з приводу різних питань широку аудиторію, яка може бути як активним його учасником, так і пасивним (однак поінформованим) спостерігачем. Приводом для написання пропонованої розвідки стало зростання, спровоковане російським вторгненням в Україну 24 лютого 2022 р., популярності теми України у світових медіаресурсах, зокрема польських. Зазначимо, що українське питання (у різних його аспектах) зайняло, як підкреслював Г. Гасенко, автор київського журналу «Книгарь», «своє місце на сторінках світової преси» ще понад 100 років тому – навесні 1917 р. [2, с. 557]. У нашій розвідці розглянемо невеликий фрагмент цієї обсягової теми – рецепцію різних площин українсько-польських відносин у польських медіаресурсах та її репрезентацію автором рубрики «Україніка

в польській пресі» варшавського тижневика «Наше Слово» у час його функціонування в умовах раннього посттоталітарного періоду як у Польщі, так і в Україні, зокрема у 1990–1993 рр.

Мета дослідження – вивчення змісту рубрики «Україніка в польській пресі» у варшавській газеті «Наше Слово» як платформи українсько-польського медіадіалогу на початку 90-х рр. ХХ ст. та визначення її місця й ролі у формуванні векторів відносин між обома народами.

Об’єкт дослідження – матеріали рубрики «Україніка в польській пресі», яка функціонувала на шпальтах української газети «Наше Слово», що виходить у Варшаві від 1956 р.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Нині дослідниками у царинах соціокомунікативістики і гуманітаристики (як українськими, так і польськими) охоплено чимало різних площин українсько-польських відносин, зокрема їхньої презентації в інформаційному просторі України і Польщі, здійснено аналіз медіадискусій з приводу різних проблем відносин між обома народами, порушено питання місця та ролі ЗМІ, зокрема друкованих, у їхньому формуванні. Польський дослідник А. Шептицький наголошував, що, аналізуючи польсь-ко-українські відносини, політику Польщі стосовно України чи навпаки, не можна оминати увагою медіаресурси [17, s. 229]. Його позицію підтверджує спостереження М. Голінської-Конечко, яка зауважила: «У Польщі особливо помітно сприйняття мігрантів, біженців, етнічних і національних меншин крізь призму іміджу, створеного засобами масової інформації. Саме завдяки їм ми зазвичай отримуємо знання про “інших”. Тому присутність у засобах масової інформації, особливо у громадських ЗМІ, має бути пріоритетом для всіх етнічних і національних груп таким же важливим, як створення клімату співпраці між організаціями меншин у сфері ЗМІ та участь у спільних проєктах»¹ [15, s. 37]. С. Матвієнків, вивчаючи роль періодичних видань у розвитку українсько-польських відносин на Прикарпатті, підсумовувала, що існування друкованих ЗМІ «національних меншин підвищує рівень поінформованості суспільства, сприяє національному примиренню, порозумінню між людьми, розвитку громадянського суспільства» [4, с. 34]. На думку А. Нінічука, «головним завданням

¹ Переклад з польської О. Дроздовської.

сучасних ЗМІ є не лише інформування про державу сусіда, а й сприяння нормалізації, розвитку та поглибленню міжнаціональних відносин» [5, с. 148]. Питання дискурсу щодо формування образу України й українців у польській пресі, інтернет-ресурсах, наукових дослідженнях, а Польщі та поляків – в українських медіа порушено в аналітичній розвідці К. Росол [16]. Аналіз мовного іміджу українця у польських часописах 2005–2010 рр. здійснила польська дослідниця А. Борковська [13], а першої реакції польських пресодруків на вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 р. – Г. Демель [14]. Дослідженню преси як консолідаційної, дискусійної платформи, її ролі та місця в системі організаційної комунікації окремих інституцій присвячено наукові розвідки українських вчених-пресознавців: Л. Сніцарчук [10], М. Комариці [3], а також Р. Бліхарського [1] та ін. Як бачимо, питання ролі ЗМІ у формуванні векторів міжнаціональних відносин та їх значення у збереженні національної ідентичності, творенні образу, руйнуванні чи продукуванні стереотипів, впливу на ведення дискусій як на міжнародному рівні, так і у межах однієї держави, у середовищі окремої національної чи соціальної групи досі залишається актуальним.

Варшавська газета «Наше Слово», про яку йтиме мова у нашій розвідці, уже привертала увагу українських науковців, зокрема Т. Балди [12], Н. Осадчої [6], Н. Парначової [7] та Т. Пронь [8]. Видання, за переконанням Т. Балди, впродовж свого шестидесятирічного функціонування зробило великий внесок у збереження української національної ідентичності, адже від самого початку намагалось виступати на захист прав української меншини у Польщі [12, р. 67]. Це підтверджують розвідки інших науковців, які не лише подавали загальний огляд історії газети, а й актуалізували його дослідження як джерела вивчення передумов і перебігу операції «Вісла» [8], суспільно-політичного життя українців у Польщі у 1950-х рр. [7], аналізували образ України та українців (упродовж 2017–2019 рр.) у його електронній версії [6].

Новизна. Наукова новизна запропонованої розвідки полягає у тому, що ми, на відміну від попередніх авторів-дослідників українського варшавського тижневика «Наше Слово» (праці Т. Балди, Н. Осадчої, Н. Парначової), пропонуємо аналіз змісту

рубрики «Україніка в польській пресі» як платформи українсько-польського медіадіалогу.

Методи дослідження. Дослідження проведено із застосуванням принципу наукової об'єктивності та використання таких методів, як: узагальнення, аналітичний, описовий та синтезу. За їх допомогою було встановлено ступінь наукового вивчення теми пропонуваної розвідки й тижневика «Наше Слово» загалом, визначено спектр тем і проблем, порушуваних у матеріалах рубрики «Україніка в польській пресі», та здійснено їхню характеристику. Гіпотетично-дедуктивний метод використано для встановлення справжнього імені автора матеріалів рубрики. Застосування історичного методу дозволило врахувати контекст українсько-польських відносин початку 90-х рр. ХХ ст., які стимулювали рефлексію польських та українських масмедіа на складні питання відносин між обома народами, спонукали до використання преси як дискусійної платформи.

Виклад основного матеріалу. Кінець 80-х–початок 90-х рр. ХХ ст. – це роки відродження на засадах демократизму країн, що звільнилися чи лише ставали на шлях звільнення від жорсткого партійного та силового контролю з боку тоталітарної радянської системи. Серед них – Україна і Польща, у яких спільне історичне минуле з неоднозначними й трагічними фрагментами, що потребували і потребують переосмислення, пошуку компромісів заради формування добросусідського співіснування і взаємодії. Відповідно до цих трансформацій у суспільствах відбувалися й зміни у сфері комунікації між українцями й поляками на різних рівнях: науковому, культурному, медійному, побутовому тощо. Одним із ресурсів, який фіксував і зберігає донині різноаспектну інформацію про те, як відбувалися ці зміни, які шляхи долали країни і народи, є насамперед друковані засоби масової інформації. Власне, пресові видання, поруч із радіо та телебаченням, наприкінці ХХ ст. були найпоширенішими медійними платформами не лише для передачі інформації й коментування поточних подій, а й для дискусій з різних питань суспільного життя.

Двотижневик (згодом – тижневик) «Наше Слово» почав виходити у червні 1956 р. Газета була першим після завершення Другої світової війни українським часописом у Варшаві. Адже,

як твердить Н. Парначова, «до 1956 р. у Польщі заборонялися періодичні видання національними мовами» [7, с. 122]. Газета була створена як пресовий орган головного правління Українського суспільно-культурного товариства у Варшаві, що розпочало діяльність у цей же час. «За задумом влади, – підкреслювала дослідниця, – тижневик мав сприяти економічній та суспільній стабілізації розпорошеного українського населення, заохочувати, при незначній фінансовій підтримці, розвивати рідну культуру й освіту...» [7, с. 123]. М. Трухан у монографії «Українці в Польщі після Другої світової війни (1944–1984)» зазначає, що свідомою частиною українського населення Польщі появу рідномовного часопису прийняла «з ентузіазмом». «На адресу редакції, – повідомляв дослідник, – посипалося безліч листів від читачів, які на першому етапі навіть допомагали редагувати газету, надсилаючи чимало цікавих пропозицій» [11, с. 98]. «Наше Слово» за майже семидесятирічний період функціонування (продовжує виходити й нині, як у друкованому, так і електронному форматі) переживало різні етапи – від часопису, який стояв на обороні прав української національної меншини у Польщі, до суто кон'юнктурного видання, яке змушене було замовчувати проблеми українсько-польських відносин, трактувати історичні події у дусі радянської історіографії тощо, акцентувати різні аспекти життя у радянській Україні, а з кінця 80-х рр. ХХ ст. – поступового повернення до незалежного часопису. Від 1990 р., після припинення діяльності Українського суспільно-культурного товариства, роль видавця «Нашого Слова» перебрало на себе Об'єднання українців у Польщі, яке було створене того ж року. Відтоді тижневик виходить за фінансової підтримки уряду Польщі, яка надається згідно із законодавством Євросоюзу щодо підтримки національних меншин. «Роль нашого видання сьогодні, – наголошує його редакторка Х. Заник, – писати об'єктивно про те, що відбувається. Ми постійно пишемо про політику, яка нас торкається, про історичні теми, які порушуються, про суспільні настрої, але не намагаємося зробити з цього сенсацію, а виважений аналіз, показуємо різні перспективи. Є різні середовища в Польщі. Одне з них – це середовище інтелігенції, громадських діячів, котре активно підтримує українців, бере участь у наших ініціативах, саме подібні ініціативи проводить... Тобто є не тільки Польща, яка

прагне зробити країну моноетнічною, є й інша Польща: відкрита і демократична. І таку ми також показуємо, робимо інтерв'ю з цими людьми... Для нас важливий цей діалог, ці різні погляди і особистості» [9].

У лютому 1959 р. на шпальтах «Нашого Слова» було відкрито рубрику «Україніка в польській пресі». Профункціонувала вона до кінця 1960 р., з'являючись на сторінках видання принагідно. Відновлено її було у жовтні 1965 р. Відтоді й до квітня 1993 р. вона була присутня майже у кожному числі газети. У 1990 р. матеріали рубрики публікувалися без зазначення авторства, а у 1991–1993 рр. подавалися за підписами (pr) і (wp). Припускаємо, що принаймні другий з них може належати українському журналістові Володимирові Прядко, який у цей час співпрацював із газетою.

Упродовж 1990–1993 рр. у фокусі уваги ведучого рубрики перебували публікації, що стосувалися України й українців у Польщі та друкувалися на шпальтах як провідних загальнодержавних, так і регіональних польських часописів. Серед них: «Dziennik Lubelski», «Dziennik Polski», «Gazeta Wyborcza», «Gazeta Współczesna», «Gazeta Krakowska», «Gazeta Lubuska», «Gazeta Poznańska», «Glob», «Głos Wielkopolski», «Gość Niedzielny», «Relacje», «Rzeczpospolita», «Echa Dnia», «Express. Fakty», «Dziennik Pojezierza», «Dziennik Ludowy», «Życie Warszawy», «Kultura i Życie», «Nowiny», «Solidarność Małopolska», «Sztandar Ludu», «Polityka», «Prawo i Życie», «Przegląd Tygodniowy», «Olsztyński Kurier Obywatelski», «Tygodnik Powszechny», «Trybuna Śląska».

Аналіз оглядів польської преси, які публікувалися під зазначеною рубрикою, дає змогу виокремити низку основних проблемних напрямів цих матеріалів. Серед них: права українців як представників національної меншини у Польщі; об'єктивний підхід до висвітлення операції «Вісла», трактування діяльності ОУН, УПА та інших складних питань відносин між українським та польським народами у першій половині ХХ ст.; співпраця між українцями і поляками у політичній, науковій, культурній площинах та роль медіа; рецепція політичних подій в Україні 1990–1993 рр. у польських ЗМІ.

Ведучий рубрики «Україніка в польській пресі» акцентував не лише ті матеріали, які ретранслявали радикальні, шовіністичні,

скептичні позиції (стосовно оцінки історичних подій, питань щодо повернення культурних цінностей чи територіальних претензій) окремих представників польського суспільства (Я. Вільчур, А. Ліпський, Е. Прус та ін.) й руйнували, як він зазначав, «свіжі паростки розумних польсько-українських взаємозв'язків» (Крайній випадок? 1992. № 31). Пресові огляди журналіста «Нашого Слова» були покликані насамперед привертати увагу реципієнтів до тих публікацій у польських засобах масової інформації, автори яких наголошували на необхідності боротьби із насаджуваними десятиліттями (т. зв. «третьою стороною») стереотипами, закликали до пошуку компромісів стосовно трактування трагічних подій першої половини ХХ ст. (операція «Вісла», табір для українців у Явожно, діяльність ОУН, УПА та ін.) і дотримання принципу об'єктивізму у їхньому висвітленні. Матеріали рубрики були спрямовані фіксувати і ретранслювати позиції та дії впливових фігур польського наукового, культурного, політичного та медіа просторів, які свідчили про наміри польського суспільства до ведення діалогу й побудови добросусідських відносин як з українцями – громадянами Польщі, так і з Україною як державою. Серед таких постатей: міністр закордонних справ Польщі Кшиштоф Скубішевський, польський історик-україніст Владислав Серчик, мовознавець Михайло Лесів, головний редактор «Gazety Wyborczej» Адам Міхнік. Акцентуючи матеріал К. Скубішевського, який був опублікований у газеті «Tygodnik Powszechny», журналіст українського видання наголошував, що саме він започатковує об'єктивний підхід до розмов про трагедію 1947 р. у польському інформаційному просторі: «Вагоме слово вченого і міністра може стати першим суттєвим кроком до офіційного парламентарного засудження акції “Вісла”» (Акція «Вісла» і право. 1990. № 13).

Готовність польського суспільства до засвоєння уроків історії, до цивілізованого обміну думками з приводу різних питань українсько-польських відносин й до порозуміння демонстрували зафіксовані ведучим рубрики «Україніка в польській пресі» позиції журналістів польських часописів. Серед них: Г. Поляка, який в одному із своїх матеріалів на шпальтах видання «Gazeta Wyborcza» переконував, що «при добрій волі обох сторін можна вирішити навіть найскладніші конфлікти» (Компромис?

1993. № 2); читача (поляка за походженням) «Нашого Слова», який наголошував, що зближенню українського та польського народів сприятиме «плідний доброзичливий діалог», ключем до якого є «толерантність, що спроможна звести до логічних висновків навіть діаметрально відмінні рації», толерантність, «для якої інколи терпцю не вистачає. В усякому разі потреба і місце для діалогу – безсумнівно є. Проблема лише в бажанні виходу з парадоксу» (Парадокс діалогу. 1992. № 32); інтерв'ю журналістки газети «Kurier Polski» з В. Серчиком, яка порушила питання про те, як навчити окремих представників суспільства відмовитися від територіальних претензій до сусідніх країн (Треба цивілізуватися. 1990. № 19). Відтак в одному із своїх чергових матеріалів журналіст «Нашого Слова» констатував: «Мабуть, немає сьогодні в Польщі організації, яка, признаючись до своїх “східноєвропейських” нахилів, не декларувала б т. зв. боротьби з негативними стереотипами. Стереотипами, які минула епоха руками своїх ідеологів і “спецписьменників” наклала, наприклад, на українців» (Тінь минулого? 1992. № 12).

Автор рубрики привертав увагу читачів «Нашого Слова» до висвітлення у польських медіа тих кроків назустріч польського й українського народів, які здійснювалися у культурній площині з ініціативи обох сторін упродовж 1990–1993 рр., як-от: кіносемінар «Вітер зі сходу» у містечку Славно (Польща); вільний огляд українських фільмів (історичної тематики), організований агентством PAJ-Press і фірмою Video Distribution Relax у Варшаві; фестиваль українського кіно; виставка «Україніка в Явожні» мисткині Арети Федак; демонстрація на польському телебаченні документальної кінострічки Ядвіги Новаковської «Akcija Wisła» та ін. Він підкреслював, що творчість «є кодифікацією всіх знаків протестів проти будь-якого насильства і варварських девіацій в людині» (Явожно Арети Федак – переосмислення кровне. 1992. № 25). Українського журналіста цікавила не лише подія як така, а її рецепція у польських засобах масової інформації, що мали вплив на її сприйняття польською аудиторією. Наприклад, стосовно фільму Я. Новаковської зазначав, що був він «безсумнівно зламною подією в традиції Польського телебачення», і висловлював припущення, що ніщо «не перешкодить пробитися історичній справедливості в країні

прогресивної демократії». Для підтвердження свого судження він навів цитату з рецензії журналіста газети «Tygodnik Powszechny» на цю кінострічку – «у таборі в Явожні здійснили ми злочин на українцях» – і власними словами нібито від імені поляків продовжив: «Час зламати стереотип, що були ми тільки жертвами» (Чи тільки «екстрема»? 1993. № 6).

Ще одним кроком до взаємопізнання «через пресу, радіо, телебачення» (Без spektakularних поцілунків. 1992. № 41) українського та польського народів є зафіксовані у матеріалах рубрики численні інтерв'ю польських журналістів з українськими державними, науковими, культурними, громадсько-політичними діячами, зокрема з міністром закордонних справ України А. Зленком, першим послом незалежної України у Польщі Т. Стараком, головою Громадського комітету в Гурові-Ілавецькому В. Козубелем, професором-україністом М. Лесівим, істориком Є. Місилом, членом головної ради Об'єднання українців у Польщі Р. Дроздом, членом Польського сейму В. Мокрим, головою Народного руху України В. Чорноволом та ін. На важливості такого формату зближення народів наголошував редактор рубрики «Україніка в польській пресі». Він, зокрема, писав: «Теодозій Старак... виступає у засобах масового комунікування (пресі, радіо, телебаченні) доволі часто. Кожен такий виступ українського посла приносить українцям чимало приводів для вдовolenня, поляків спонукує до переосмислення їхнього дотеперішнього бачення України, її місця в Європі, у сусідському бутті з Польщею» (Бути рівним. 1992. № 10).

Ведучим рубрики «Україніка в польській пресі» зафіксована й увага польських друкованих медіа до проблем і потреб громадян Польщі українського походження і, зокрема, тих, які опинилися на історичних польських землях не з власної волі. Він ретранслював переконання низки з них у важливості підтримки польською владою діяльності українських інституцій у Польщі (зокрема Об'єднання українців у Польщі) та створення умов для розвитку національної преси. Якщо цього не буде, міркував журналіст газети «Express. Fakty» М. Пахольчик, «в українців плодоносити-ме це черговою запідозрою польської влади у прямуванні до винищування їхньої національної тотожності» (Від підозри до небезпеки – крок. 1992. № 27). На недостатньому висвітленні

проблем українців у Польщі польськими медіаресурсами наголошував Р. Дрозд в інтерв'ю, наданому кореспонденту часопису «Gazeta Wyborcza». Український громадський діяч, зокрема, зазначав: «Годі було б сказати, що сьогодні обдаровують вони (польські медіа. – *О. Д.*) українців надмірною увагою. А коли навіть зацікавлення з'являються, то є вони принагідними – в час великих подій, наприклад, виборчої кампанії до парламенту, коли-то чимало партій знаходило українців навіть у малих селечках» (Без спектаклярних поцілунків. 1992. № 41).

У полі зацікавлення редактора рубрики перебували також численні матеріали польських журналістів, публіцистів, державних, громадсько-політичних і культурних діячів, що стосувалися проблем новостановлення державної незалежності України. Він констатував значне зростання уваги до України у 1990 р.: «Годі було б перечити цій очевидності, що минулий рік приніс більше прес-публікацій, радіо- і телепередач на українську тему, ніж їх було протягом довгої історії ПНР... постійна присутність української теми на сторінках щоденного прес-видання “Gazeta Wyborcza” та ряду тижневиків і часописів – це симптоми зміни підходу засобів комунікації до українського питання в цілому» (Присутність. 1991. № 6). Журналіст акцентував порушувати у польських пресових виданнях питання сприйняття України як незалежної держави іншими країнами Європи та Росією, визначальної для Європи безпекової ролі Польщі у союзі з незалежною Україною, а також такі проблеми, як збереження ядерного статусу України та Криму у її складі, присутності російських збройних сил (Чорноморського флоту) на її території. В окремих матеріалах також порушувалися питання декомунізації та реалізації закону про державний статус української мови.

Журналіст «Нашого Слова» підкреслював, що представлення ситуації в Україні у польському інформаційному просторі залежить безпосередньо від політичних переконань чи симпатій співробітників пресових видань (Серце за «своїми». 1991. № 39). Він фіксував різнополярні думки стосовно перспектив України як незалежної держави. Акцентуючи ті публікації у польських часописах, автори яких висловлювали готовність польської сторони «прийти Україні на допомогу в її наближенні до Європи» (Справи суверенних. 1991. № 2), звертав увагу читачів газети й на

появу в інформаційному полі Польщі виразних симптомів «нового наступу антиукраїнських фобістичних елементів», що діяли «у великій взаємодії з силами сусідньої імперії, які у самозахисному відрусі намагаються розпалювати конфлікти між народами і державами» (Відродження українофобів? 1991. № 3). На обережні застереження окремих польських медійників щодо доцільності утримання Польщі від співробітництва у політичній, економічній та військовій площинах з Україною ведучий «Україніки в польській пресі» зауважував: «Незважаючи на “вільні” роздуми сусідів на тему, що краще нині виплачується – контакт з Кремлем чи Києвом, Україна однозначно заявляє, що собі гідних партнерів шукає, незважаючи на гру Москви» (Українське поле зору. 1991. № 38). Він також наголошував на неприпустимості моделі спілкування з Україною через Кремль: «Хоч імперія у попередній формі вже не існує, хоч чимскоріше годилося б Заходові ладнати паритетні зв'язки з окремими державами на Сході Європи та в Азії, та все-таки вони надалі воліють дивитися крізь московську призму. Для Росії створює це зручну ситуацію, в якій може вона виступати коли вже не з позицій імператора, то хоча б диктатора. Так принаймні декому в Кремлі здається» (Загрозлива глухота. 1993. № 12).

Висновки. Привернення уваги читачів газети «Наше Слово» до різних питань українсько-польських відносин та сприяння веденню діалогу обох народів – основне завдання рубрики «Україніка в польській пресі». Автор вміщуваних у ній матеріалів акцентував ті проблеми відносин між обома народами в історичній, політичній, культурній, соціальній тощо площинах, які артикулювалися у польському інформаційному просторі на початку 90-х рр. ХХ ст. й мали вплив на формування образу України й українця. Основні проблемні напрями матеріалів рубрики: 1) права українців як представників національної меншини у Польщі; 2) об'єктивне висвітлення трагічних подій другої половини 1940-х рр. в історії обох народів; 3) співпраця між українцями і поляками у політичній, науковій, культурній площинах та роль медіа; 4) польські ЗМІ про відновлення державної незалежності України й українсько-російські відносини. Він не лише зосереджував увагу українського реципієнта на тих публікаціях у польських пресових виданнях, які поглиблювали антагонізм між

народами, а й акцентував ті матеріали, які транслювали наміри і готовність польського та українського суспільств до компромісу в оцінці історичних подій та формування добросусідських взаємин. Рубрика була своєрідним фільтром, який дозволяв проявляти найбільш дражливі, болючі питання відносин між обома народами у Польщі та між Україною і Польською Республікою, а відтак – стимулювати їхніх представників до вирішення (на різних рівнях) назрілих чи тривалий час не розв’язуваних проблем і розвінчування стереотипів.

Аналіз історії вивчення газети «Наше Слово» дає нам підстави стверджувати, що донині відкритими для наукового осмислення залишаються такі питання, як: історія видання за весь період функціонування, рівень затребуваності тижневика читацькою аудиторією та його вплив на неї, специфіка тематико-змістового комплексу, дешифрування псевдонімів і криптонімів, місце і роль газети у формуванні векторів українсько-польських відносин та ін.

Література

1. Білярський Р. Єпархіальні та архієпархіальні часописи Галичини в організаційній комунікації Української греко-католицької церкви (1886–1939 рр.). *Пресознавство / Press Studies*. Львів, 2022. Вип. 1. С. 43–62. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-4>.
2. Гасенко Г. Україна в освітленні європейської преси. *Книгарь*. Київ, 1918. Ч. 10. Черв. С. 555–562.
3. Комариця М. Жіноча сторінка української католицької періодики. *Пресознавство / Press Studies*. Львів, 2022. Вип. 1. С. 120–142. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-8>.
4. Матвієнків С. Роль періодичних видань у розвитку українсько-польських відносин на Прикарпатті (Оглядова стаття). *Humanitarian vision=Гуманітарні візії*: наук. журн. Львів, 2020. Т.6. № 2. С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.23939/shv2020.02.034>.
5. Нівічук А. В. Медійний аспект українсько-польських суперечок навколо місць національної пам’яті. *Гілея*: наук. вісн.: зб. наук. пр. Київ, 2019. Вип. 143 (№ 4). Ч. 1: Історичні науки. С. 148–153.
6. Осадча Н. Україна в електронно-публіцистичних українських періодичних виданнях Польщі (2017–2019 рр.): когнітивний аспект. *Українознавство (Ukrainian Studies)*. Київ, 2019. Вип. 4(73). С. 165–184. DOI: [10.30840/2413-7065.4\(73\).2019.189389](https://doi.org/10.30840/2413-7065.4(73).2019.189389).
7. Парначова Н. В. Тижневик «Наше Слово» як джерело вивчення суспільно-політичного життя українців у Польщі в 50-тих рр. XX ст. *Чорноморський літопис*: наук. журн. Миколаїв, 2014. Вип. 9. С. 120–125.

8. Пронь Т. М. Український тижневик «Наше Слово» (Варшава) як оригінальне джерело вивчення передумов і перебігу примусового переселення українців Польщі в 1944–1947 рр. *Історичний архів*. Наукові студії: зб. наук. пр. Миколаїв, 2010. Вип. 5. С. 147–152.

9. Семенченко М. «Наше Слово». Як новий редактор Христина Заник змінює найстаріше і найбільше українське видання у Польщі. *День*: електронне видання. 2017. № 97–98. 9 черв. URL: <https://day.kyiv.ua/article/media/nashe-slovo> (дата звернення: 03.04.2023).

10. Сніцарчук Л. В. Журнал «Natio» як консолідаційна медіаплатформа національних меншин у Польській державі (1927 р.). *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ, 2014. Т. 56. С. 330–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_65.

11. Трухан М. Українці в Польщі після Другої світової війни (1944–1984). Нью Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1990. С. 98–116.

12. Balda T. Weekly newspaper “Nashe Slowo” (Warsaw) in the context of the formation of Ukrainian statehood. *Social Communication*. Online Journal. Rzeszow, 2016. Vol. 1. P. 66–69.

13. Borkowska A. Językowy obraz Ukraińców w polskich dziennikach prasowych (analiza materiałów Narodowego Korpusu Języka Polskiego z lat 2005–2010). *Acta Polono-Ruthenica*. Olsztyn, 2020. Т. XXV/3. S. 91–108. DOI: <https://doi.org/10.31648/apr.5892>.

14. Demel G. A więc wojna! Pierwsze reakcje polskich tygodników opinii na rosyjską inwazję na Ukrainę. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*. Poznań, 2022. № 2. S. 209–225. DOI: <https://doi.org/10.14746/rpeis.2022.84.2.14>.

15. Golińska-Konecko M. Problematyka ukraińska w programie «Ukraińskie Wieści» w TVP Olsztyn w latach 2005–2015. *Civitas et Lex*. Olsztyn, 2020. № 1. S. 27–39. DOI: 10.31648/cetl.4596.

16. Rosół K. Wizerunek narodowy, dyskurs medialny – Polska a Ukraina. *M. Apollo, M. Krupska-Klimczak (Eds.). Poland and Ukraine: Problems and prospects*. Kraków, 2019. S. 67–80.

17. Szeptycki A. Polskie media wobec Ukrainy (Hrzczynek do dyskusji). *Kultura i Społeczeństwo*. Warszawa, 2015. № 2. S. 229–238. DOI: <https://doi.org/10.35757/KiS.2015.59.2.13>.

References

1. Blikharskyi, R. (2022). Yeparkhialni ta arkhieparkhialnyi chasopysy Halychyny v orhanizatsiini komunikatsii Ukraiskoi hreko-katolytskoi tserkvy (1886–1939 rr.) [Diocesan and archieparchial of Galicia in organizational communication system of Ukrainian Greek Catholic Church, 1886–1939], *Presoznavstvo*, Lviv, (1), 43–62. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-4> (in Ukr.).

2. Hasenko, H. (1918). Ukraina v osvittenni u yevropeiskoi presy [Ukraine in the coverage of the European press], *Knyhar*, Kyiv, (10), 555–562 (in Ukr.).

3. Komarytsia, M. (2022). Zhinocha storinka ukrainskoi katolytskoi periodyky [Women's page of the Ukrainian catholic periodical], *Presoznavstvo*, Lviv, (1), 120–142. DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-8>.
4. Matviienkiv, S. (2020). Rol periodychnykh vydan u rozvytku ukrainsko-polskykh vidnosyn na Prykarpatti (Ohliadova stattia) [The role of periodicals for development of Ukrainian-Polish relations in Prykarpattia], *Humanitarian vision=Humanitarni vizii: nauk. zhurn.*, Lviv, (6; 2), 34–39. DOI: <https://doi.org/10.23939/shv2020.02.034> (in Ukr.).
5. Ninichuk, A. V. (2019). Mediinyi aspekt ukrainsko-polskykh superechok navkolo mist natsionalnoi pamiaty [The media aspect of the Ukrainian-Polish controversy around the places of national memory], *Hileia: nauk. visn.: zb. nauk. pr.*, Kyiv, (143(4); 1. Istorychni nauky), 148–153 (in Ukr.).
6. Osadcha, N. (2019). Ukraina v elektronno-publitsystychnykh ukrainskykh periodychnykh vydanniakh Polshchi (2017–2019 rr.): kohnityvnyi aspekt [Ukraine in Polish electronic publicistic periodicals in the Ukrainian language (2017–2019): cognitive aspect], *Ukrainoznavstvo (Ukrainian Studies)*, Kiev, (4(73)), 165–184. DOI: 10.30840/2413-7065.4(73).2019.189389 (in Ukr.).
7. Parnachova, N. V. (2014). Tyzhnevyyk «Nashe Slovo» yak dzherelo vyvchennia suspilno-politychnoho zhyttia ukraintsiv u Polshchi v 50-tykh rr. XX st. [Weekly *Nashe Slovo* as the source of socio-political life of Ukrainians in Poland in 50-s years of XXth century], *Chornomorskyi litopys: nauk. zhurn.*, Mykolaiv, (9), 120–125 (in Ukr.).
8. Pron, T. M. (2010). Ukrainskyi tyzhnevyyk «Nashe Slovo» (Varshava) yak oryhinálne dzherelo vyvchennia peredumov i perebihu prymusovoho pereselennia ukraintsiv Polshchi v 1944–1947 rr. [The Ukrainian weekly *Nashe Slovo* (Warsaw) as an original source for studying the prerequisites and course of the forced resettlement of Ukrainians in Poland 1944–1947], *Istorychnyi arkhiv. Naukovi studii: zb. nauk. pr.*, Mykolaiv, (5), 147–152 (in Ukr.).
9. Semenchenko, M. (2017). «Nashe Slovo». Yak novyi redaktor Khrystyna Zanyk zminiuie naistarishe i naibilshe ukrainske vydannia u Polshchi [*Nashe Slovo*. As the new editor, Khrystyna Zanyk is changing the oldest and largest Ukrainian publication in Poland], *Den: elektronne vydannia*, (97–98). Retrieved from <https://day.kyiv.ua/article/media/nashe-slovo> (data zvernennia: 03.04.2023) (in Ukr.).
10. Snitsarchuk, L. V. (2014). Zhurnal «Natio» yak konsolidatsiina media platforma natsionalnykh menshyn u Polskii derzhavi (1927 r.) [The magazine *Natio* as the consolidation media-platform of national minorities in the Polish state (1927)], *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, Kyiv, (56), 330–334. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2014_56_65 (in Ukr.).
11. Truchan, M. (1990). Ukraintsi v Polshchi pislia Druhoi svitovoi viiny (1944–1984) [Ukrainians in Poland after World war II 1944–1984], Niu York; Paryzh; Sydnei; Toronto, 98–116 (in Ukr.).
12. Balda, T. (2016). Weekly newspaper *Nashe Slowo* (Warsaw) in the context of the formation of Ukrainian statehood, *Social Communication*. Online Journal, Rzeszow, (1), 66–69 (in Eng.).

13. Borkowska, A. (2020). Językowy obraz Ukraińców w polskich dziennikach prasowych (analiza materiałów Narodowego Korpusu Języka Polskiego z lat 2005–2010) [Language image of Ukrainians in Polish press journals (analysis of materials from the national corpus of the Polish language in the years 2005–2010)], *Acta Polono-Ruthenica*, Olsztyn, (XXV/3), 91–108. DOI: <https://doi.org/10.31648/apr.5892> (in Pol.).
14. Demel, G. (2022). A więc wojna! Pierwsze reakcje polskich tygodników opinii na rosyjską inwazję na Ukrainę [So it's War! The initial reactions of the Polish opinion-forming weeklies to Russia's invasion of Ukraine], *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Poznań, (2), 209–225. DOI: <https://doi.org/10.14746/rpeis.2022.84.2.14> (in Pol.).
15. Golińska-Konecko, M. (2020). Problematyka ukraińska w programie „Ukraińskie Wieści” w TVP Olsztyn w latach 2005–2015 [Ukrainian issues on the *Ukraińskie Wieści* Programme in TVP Olsztyn in 2005–2015], *Civitas et Lex*, Olsztyn, (1(25), 27–39. DOI: 10.31648/cetl.4596 (in Pol.).
16. Rosół, K. (2019). Wizerunek narodowy, dyskurs medialny – Polska a Ukraina [National image, media discourse – Poland and Ukraine], *M. Apollo, M. Krupska-Klimczak (Eds.), Poland and Ukraine: Problems and prospects*, Kraków, 67–80 (in Pol.).
17. Szeptycki, A. (2015). Polskie media wobec Ukrainy (Hrzczynek do dyskusji) [Polish media on Ukraine (The start of a discussion)], *Kultura i Społeczeństwo*, Warszawa, (2), 229–238 DOI: <https://doi.org/10.35757/KiS.2015.59.2.13> (in Pol.).

Olesia Drozdovska

Candidate of Philological Sciences, Senior Research Fellow
 Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv
 (Lviv, Ukraine)

THE COLUMN «UKRAINIKA V POLSKII PRESI» IN THE NEWSPAPER «NASHE SLOVO» (WARSAW, 1990–1993) AS A PLATFORM FOR UKRAINIAN-POLISH MEDIA DIALOGUE

The article analyzes the content of the «Ukrainika v polskii presii» column, which functioned in the Warsaw newspaper «Nashe Slovo» (published from 1956 to the present day). The author focuses on the materials published in 1990–1993. Interest in the specified period is because at that time Ukraine and Poland were transitioning to a democratic model of social relations, which stimulated the liberation of the media space of both countries from the control of the totalitarian Soviet system. At this period Ukraine and Poland were entering a new stage of communication, discussing complex topics and problems

and trying to find ways to solve difficult situations. The research on this experience is valuable because it allows the current generation not to repeat the mistakes of the past and to resist provocations and manipulations. Based on the conducted analysis, it was found out that the column's materials are focused on covering various aspects of Ukrainian-Polish relations. The main problem areas of these publications were determined: 1) objective coverage of the events of the second half of the 1940s in the history of both nations; 2) the rights of Ukrainians as representatives of the national minority in Poland; 3) cooperation between Ukrainians and Poles in the political, scientific, cultural spheres and the role of the media; 4) Polish mass media about the restoration of state independence of Ukraine and Ukrainian-Russian relations. It is emphasized that the main task of the column was not only to inform recipients of the interest of Polish media in Ukrainians and Ukraine but also to report multipolar views of Polish journalists, publicists, and socio-political and cultural figures to readers. The degree of study of the problem is clarified, and it is found out that in the proposed context the content of the newspaper «Nashe Slovo» has not considered before. The conclusions are drawn, and the perspectives are determined. In particular, it is noted that a comprehensive scientific study of the newspaper «Nashe Slovo» has not yet been conducted. This opens a wide field for research activities on the study of the history of this publication, its functions, structure and content, place and role in preserving the national identity of Ukrainians in Poland as a source of information about various social, cultural, political, etc. processes.

Keywords: the newspaper «Nashe Slovo», the column «Ukrainika v polskii presi», the press, media dialogue, Ukrainian-Polish relations, role of printed media.